

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yliopistolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yliopistolakia. Ehdotuksen mukaan yliopistolaikiin otettaisiin säännökset korkeakoulututkintoon johtavia opintoja suorittavan opiskelijan opiskeluoikeudesta.

Sekä alemmaa että ylempää korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetulla opiskelijalla olisi oikeus suorittaa tutkinnot viimeistään kahta vuotta niiden yhteenlaskettua tavoitteellista suorittamisaikaa pitimmässä ajassa. Pelkästään alemmaa korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetulla opiskelijalla olisi oikeus suorittaa tutkinto viimeistään yhtä vuotta sen tavoitteellista suorittamisaikaa pitimmässä ajassa. Pelkästään ylempää korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetulla opiskelijalla olisi oikeus suorittaa tutkinto viimeistään kahta vuotta sen tavoitteellista suorittamisaikaa pitimmässä ajassa.

Tutkinnon suorittamisaikaan ei laskettaisi poissaoloa, joka johtuu vapaaehtoisen asepalveluksen tai asevelvollisuuden suorittamisesta taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan pitämisestä. Opintojen enimmäisaikaan

ei laskettaisi myöskään muuta enintään neljän lukukauden poissaoloa, jonka ajaksi opiskelija on ilmoittautunut poissaolevaksi.

Yliopisto myöntäisi opiskelijalle, joka ei ole suorittanut tutkintoa säädetyssä ajassa, lisää aikaa opintojen loppuun saattamiseen. Lisää aikaa myönnettäisiin, kun opiskelija esittäisi tavoitteellisen ja toteuttamiskelpoisen suunnitelman opintojen loppuun saattamisesta. Muutoin opiskelija menettäisi opiskeluoikeutensa. Jos opiskeluoikeuden menettänyt opiskelija haluaa myöhemmin jatkaa opintojaan, hänen olisi haettava yliopistolta oikeutta päästä uudelleen opiskelijaksi.

Lisäksi ehdotetaan tarkennettavaksi yliopistojen tiedekuntien ja muiden yksiköiden monijäsenisten hallintoelinten yliopiston ulkopuolisten jäsenten valintaa koskevaa säännöstä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2005. Lakia sovellettaisiin ensimmäisen kerran lukuvuonna 2005—2006 opintonsa aloittaviin opiskelijoihin.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1. Nykytila	3
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
1.2. Kansainvälinen kehitys	4
1.3. Nykytilan arviointi.....	5
Opiskelijoiden työssäkäynti.....	5
Yliopistojen tutkintovaatimukset ja opetusjärjestelyt sekä opintojen ohjaus	5
Opiskelijavalinta	6
Toimenpiteet opintojen tehostamiseksi.....	6
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	7
3. Esityksen vaikutukset	8
3.1. Vaikutukset yliopistojen toimintaan ja opiskelijoihin.....	8
Esityksen vaikutukset eri sukupuoliin.....	9
3.2. Taloudelliset vaikutukset	10
4. Asian valmistelu.....	10
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	12
1. Lakiehdotuksen perustelut.....	12
2. Voimaantulo.....	14
3. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	14
LAKIEHDOTUS	15
yliopistolain muuttamisesta.....	15
LIITE	18
RINNAKKAISTEKSTI	18
yliopistolain muuttamisesta.....	18

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavalle opiskelulle ei ole yliopistolaissa (645/1997) säädetty enimmäisaikaa. Opiskelijaksi otetun opiskeluoikeus säilyy, jos hän ilmoittautuu lukuvuosittain läsnä olevaksi tai poissaolevaksi. 1 päivänä elokuuta 2005 tulee voimaan valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista. Asetuksessa säädetään tutkintojen laajuuksista opintopisteinä ja niitä vastaavista koulutuspuutuksista. Pääsääntöisesti yliopistojen on järjestettävä tutkintoon johtava koulutus siten, että alempi korkeakoulututkinto voidaan suorittaa kolmessa vuodessa ja ylempi korkeakoulututkinto yhteensä viidessä lukuvuodessa. Tutkintojen laajuudet ja tavoitteelliset suorittamisajat vaihtelevat jonkin verran aloittain.

Opintojen kestoon on pyritty vaikuttamaan myös opintotukea koskevalla lainsäädännöllä. Pääasiallinen opiskelun tukimuoto on opintotukilain (65/1994) ja opintotukiasetuksen (260/1994) mukainen opintotuki, joka koostuu valtion varoista maksettavasta opintorahasta ja asumislisästä sekä valtioneuvoston asetuksella säädettyä opintotukilain 2 §:ssä.

Korkeakouluopintojen opintotukeen oikeuttavasta ajasta säädetään opintotukilain 7 §:n 2 momentissa. Opintotukea myönnetään päätoimisten opintojen ajaksi. Korkeakouluopiskelua varten opintotukea voi saada yhteensä enintään 70 kuukaudeksi. Yhden ylempään korkeakoulututkintoon suorittamista varten opintotukea voi saada kuitenkin enintään 55 kuukaudeksi. Opetusministeriön päätöksellä voidaan pidentää erityisen laajaa työmäärää edellyttävän ylempään korkeakoulututkintoon tai koulutusohjelman opintotuen enimmäisaikaa.

Opintotuen on selvitysten perusteella arvioitu olevan perusrakenteeltaan toimiva. Yksi keskeisimmistä ongelmista on opintolainan käytön vähäisyys, mikä heikentää opintotuen riittävyttä. Opiskelijoiden toimeentulo pe-

rustuu rahamuotoisen tuen lisäksi merkittävässä määrin työtuloihin. Työssäkäynnin on todettu hidastavan opintojen edistymistä.

Yliopisto-opintojen pitkittyminen on Suomessa ongelma. Vain kolmannes tutkinnon suorittaneista opiskelijoista valmistuu viiden vuoden tavoiteajassa. Seitsemässä vuodessa valmistuneita on noin 65 prosenttia tutkinnon suorittaneista. Opintojen pitkittyminen ja keskeyttäminen koskee kaikkia suuria yliopistollisia koulutusaloja. Humanistisella koulutusosalalla vuonna 1985 opintonsa aloittaneista vain 5,4 prosenttia valmistui viidessä vuodessa. Luonnontieteellisellä koulutusosalalla valmistujia tässä ajassa oli 9,9 prosenttia aloittaneista. Yliopistojen suurimmalla koulutusosalalla, teknistieteellisellä koulutusosalalla, viidessä vuodessa valmistuneita on alle 15 prosenttia.

Yliopistojen mediaaniopintoajat olivat pisimmillään 1980-luvun lopulla, jolloin yliopistotutkintojen mediaaniaika oli kuusi ja puoli vuotta. Opintoajat ovat jonkin verran lyhentyneet 2000-luvun alussa, vuonna 2002 mediaaniaika oli kuusi vuotta.

Tutkintojen mediaanisuuritusajat vaihtelevat suuresti koulutusaloittain. Vuonna 2002 lyhin neljän vuoden mediaanisuuritusajaksi oli terveystieteissä. Viidessä vuodessa tutkinto suoritettiin teatterialalla ja kasvatustieteissä. Pisimmät opinnot olivat arkkitehtuurilla, jotka suorittivat tutkintonsa kymmenen vuoden mediaaniajassa. Seitsemän tai seitsemän ja puolen vuoden mediaaniaika oli teologisella, humanistisella sekä lääketieteen, eläinlääketieteen ja musiikin alalla. Kuuden tai kuuden ja puolen vuoden mediaaniaika oli yhteiskuntatieteellisellä, oikeustieteellisellä, luonnontieteellisellä, taideteollisella, liikuntatieteellisellä, maatalous-metsätieteellisellä ja psykologian, hammaslääketieteen ja farmasian alalla sekä diplomi-insinööreillä.

Opintojen keskeyttäminen yliopistoissa on vaikeammin määriteltävissä, koska opiskelijan opinto-oikeus on ikuinen, jos opiskelija ilmoittautuu lukuvuosittain läsnä olevaksi tai poissaolevaksi. Käytännössä 15 vuotta opintojen aloittamisen jälkeen noin 75 prosenttia

opiskelijoista on suorittanut ylempään korkeakoulututkinnon. Opintonsa keskeyttäneitä ja koulutuksen vaihtajia on näin laskien noin 25 prosenttia.

Opetusministeriö on yliopistojen tutkintotavoitteita asettaessaan seurannut opintojen läpäisyä koulutusaloittain. Verrattaessa tutkinnon suorittaneiden määrää viisi vuotta aiemmin opintonsa aloittaneisiin laskennallisesti alhaisimmat läpäisytyöt humanistisella ja luonnontieteellisellä alalla. Luonnontieteelliselle koulutusosalalle on ominaista opiskelupaikan vaihto lääketieteen ja tekniikan koulutusaloille. Korkeimmat läpäisytyöt ovat ammattiorientoituneilla koulutusaloilla, muun muassa lääketieteen ja oikeustieteen alalla.

Tilastokeskuksen opintojen kulkua koskeneen selvityksen mukaan syyskuusta 2000 syyskuuhun 2001 hieman yli neljä prosenttia yliopisto-opiskelijoista keskeytti kokonaan yliopistokoulutuksen. Lisäksi runsas prosentti suoritti tutkinnon tai jatkoi opiskeluaan eri oppilaitoksessa.

Yliopistojen opiskelijamääriin sisältyy huomattava joukko opiskelijoita, jotka eivät tosiasiallisesti suorita opintoja lainkaan tai suorittavat niitä vähän. Syksyllä 2002 läsnä olevaksi ilmoittautuneista yliopisto-opiskelijoista 22 prosenttia ei ollut suorittanut edeltävän lukuvuoden aikana lainkaan opintoviikkoja ja lähes 30 prosenttia opiskelijoista oli suorittanut alle 20 opintoviikkoa. Toisaalta osa opiskelijoista suorittaa lukuvuodessa opintoviikkoja selvästi normimittatusta enemmän, sillä noin viisi prosenttia yliopisto-opiskelijoista oli edeltävän vuoden aikana suorittanut yli 50 opintoviikkoa.

Tilastokeskuksen mukaan yli puolet yliopisto-opiskelijoista käy työssä opintojensa ohella. Tilastokeskuksen vuoden 2002 työvoimatutkimuksen mukaan opiskelijoiden ja koululaisten työpaikat suuntautuvat suhteellisesti eniten majoitus- ja ravitsemustoimintaan, rahoitus-, vakuutus- ja liike-elämän palveluihin sekä kaupan alalle ja julkisiin palveluihin. Lähes kolmasosa korkeakouluopiskelijoista piti työssäkäyntiä pääasiallisena toimintanaan. Kaikista työssäkävivistä korkeakouluopiskelijoista yli 40 prosenttia kertoi tekevänsä kokoaikatyötä ja yli 60 prosentilla oli jatkuva työsuhde. Noin puolet työssäkävivistä opiskelijoista on sellaisissa

työtehtävissä, jotka tukevat suoritettavia opintoja.

1.2. Kansainvälinen kehitys

Opintojen keston kansainvälinen vertailu on vaikeaa koulutus- ja tutkintojärjestelmien erilaisuuden vuoksi. OECD:n Education at a Glance -julkaisun (2003) tietojen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että suomalaiset opiskelevat pitkään verrattuna muihin OECD-maihin. Raportissa vertaillaan 15-vuotiaiden odotettavissa olevan koulutuksen määrää 29 ikävuoteen mennessä. Pisin koulutusjakso, 9,1 vuotta, on odotettavissa suomalaisilla tytöillä. Suomalaisen poikien odotettavissa oleva koulutusaika on vuoden lyhyempi. OECD-maiden keskiarvo on noin 2,5 vuotta Suomen nuorten keskiarvoa lyhyempi.

Suomalaiset nuoret tulevat muiden maiden ikätovereita myöhemmin työmarkkinoille. Ennen 30 vuoden ikää suomalaisnuorten odotettavissa oleva työvuosien määrä on 4,5 vuotta, kun OECD-maiden keskiarvo on 6,4 vuotta.

Eroja tutkintojen suorittamisajoissa selittää osaltaan erot korkeakoulujen tutkintojärjestelmissä. Angloamerikkalaisissa maissa suomalaista alemmaa korkeakoulututkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa vastaava tutkinto on yleisin perustutkinto, Suomessa taas yliopistoissa suoritetaan valtaosin ylempiä korkeakoulututkintoja.

Opintoaikoja ja työllistymistä on tutkittu myös kansainvälisessä vertailututkimuksessa. Laajassa kansainvälisessä hankkeessa (Higher Education and Graduate Employment, University of Kassel) selvitettiin vuonna 1995 yhdessätoista Euroopan maassa ja Japanissa valmistuneiden opintoaikoja ja työllistymistä neljä vuotta valmistumisen jälkeen. Tutkimuksen mukaan opiskelijoiden tosiasiallisesti tutkinto-opintoihin käyttämä aika vaihteli maittain suuresti. Suomalaiset opiskelijat käyttivät tutkinnon suorittamiseen tehokasta opiskeluaikaa 5,1 vuotta, kun opiskeluaikojen mediaanipituus oli tuolloin 6,5 vuotta. Tutkimus vahvistaa käsitystä siitä, että suomalaisen yliopisto-opiskelun keskeinen piirre on osa-aikaisuus. Toisaalta tutkimuksessa kävi selvästi ilmi myös se, että suomalaiset sijoittuvat valmistumisen jälkeen työ-

markkinoille helpommin kuin vastavalmistuneet muissa maissa. Osittain tämä johtuu siitä, että suuri osa oli valmistuessaan työssä.

Pitkittyneet yliopisto-opinnot ovat nousseet esille useassa Euroopan maassa viime vuosien aikana. Opintoaikojen lyhentäminen on nähty yhdeksi keinoksi turvata työvoiman saatavuus väestön ikärakenteen muuttuessa. Tutkintorakenteiden yhdenmukaistamiseen tähtäävän Bolognan prosessin yhtenä tavoitteena on opintoaikojen lyhentäminen kaikissa prosessiin osallistuvissa maissa.

Euroopan maissa lukukausimaksua käytetään myös opintojen tehostamiseen eri tavoin. Muutamissa Euroopan maissa, esimerkiksi Saksan eräissä osavaltioissa ja Tsekin tasavallassa opintoaikoja koetetaan lyhentää saattamalla yliopistot opintot maksullisiksi. Hollannissa pitkittyneistä opinnoista koituu taloudellisia seuraamuksia opiskelijalle. Itävalta otti lukukausimaksut käyttöön muutama vuosi sitten vähentääkseen sellaisten yliopistojen kirjoilla olevien opiskelijoiden määrää, jotka eivät tosiasiallisesti suorita opintoja. Myös valtion taloudellinen tuki opiskelijoille on ajallisesti rajoitettu kaikissa maissa.

1.3. Nykytilan arviointi

Opintojen pitkittyminen on monitahoinen ongelma. Syitä on haettu valintakoejärjestelmästä, opinto-oikeuden määrittelystä, tutkintojärjestelmästä, koulutustarjonnasta, opetusjärjestelyistä, opiskelijoiden työssäkäynnistä, selkeiden ammattikuvien puutteesta, yliopistojen resurssoinnista, opintotukijärjestelmästä sekä kunkin alan työllisyystilanteesta ja palkkatasosta ja muista alakohtaisista tekijöistä.

Opintojen pitkittymisen voidaan kuitenkin katsoa johtuvan suurelta osin osa-aikaisen opiskelun kulttuurista. Yliopistoissa on runsaasti läsnä oleviksi ilmoittautuneita opiskelijoita, jotka eivät suorita lukuvuoden aikana lainkaan opintoja tai suorittavat niitä hyvin vähän.

Opiskelijoiden työssäkäynti

Opiskelijoiden työssäkäynti pitkittää opintoja ja saattaa osaltaan vaikuttaa myös keskeyttämiseen. Toisaalta opintojen aikainen

työssäkäynti ei ole pelkästään kielteinen ilmiö. Opetusministeriön teettämien selvitysten (*Lempinen Petri & Pajala Sasu*, Pitkä tie maisteriksi, Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 22/2001) mukaan opiskelijat kokevat, että työkokemus vahvistaa opiskelumotivaatiota ja edistää opiskelijan valmistumisen jälkeisiä työllistymisedellytyksiä. Suomalaiset yliopistoista valmistuvat työllistyvät nopeammin ja varmemmin kuin muiden EU-maiden opiskelijat. Osasyynä tähän on se, että useimmilla opiskelijoilla on jo jonkinlainen työpaikka opintojen loppuvaiheessa.

Lisäksi useilla nopean kasvun aloilla, erityisesti tietoteollisuusaloilla, ollaan ennen koulutuslaajennuksia oltu hyvinkin riippuvaisia opiskelijoiden työpanoksesta. Toisaalta suuri osa opiskelijoista on epätarkoitukseenmukaisesti sijoittuneena työmarkkinoilla tehtävissä, joiden hoitaminen ei edellytä yliopisto-opintoja. Tällaisen työkokemuksen hyödyntäminen opinnoissa on vaikeaa.

Yliopistojen tutkintovaatimukset ja opetusjärjestelyt sekä opintojen ohjaus

Opetusministeriön teettämistä selvityksistä (Opintojen etenemisen tehostaminen, opetusministeriön työryhmien muistioita 15:1998 ja *Lempinen Petri & Pajala Sasu*, Pitkä tie maisteriksi, Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 22/2001) käy ilmi, että opetusjärjestelyihin ja opintojen ohjaukseen ja suunnitelmallisuuteen sekä tutkintovaatimukseen liittyy ongelmia, jotka estävät opintojen tehokasta etenemistä.

Niiltä aloilta, joilla opetus on kurssimuotoista ja alalla selkeä ammattikuva, valmistutaan nopeammin ja keskeyttäminen on muita vähäisempää. Sen sijaan valintajärjestelmillä ei näyttäisi juurikaan olevan yhteyttä opinnoissa menestymiseen.

Joillakin aloilla on erityiseksi ongelmaksi koettu kuormittuneet tutkintovaatimukset. Tutkintojen määritelyyn laajuuteen ja tavoiteaikaan nähden liian laajoiksi määritellyt tutkintovaatimukset eivät mahdollista opinnoista selviämistä määräajassa.

Edellä mainituissa selvityksissä opiskelijat ovat nimenneet opetusjärjestelyiden heikoudet yhdeksi opintojen tehokkaan etenemi-

sen esteeksi. Käytännössä monilla aloilla ei ole järjestettyä opetusta lainkaan neljänä tai viitenä kuukautena vuodesta. Lisäksi opiskelijoiden mukaan opetus keskittyy edelleen liiaksi vain muutamille viikonpäiville. Kolmannen lukukauden käyttöönottoa on usein esitetty, mutta yliopistojen henkilöstöjärjestöt eivät ole pitäneet sitä mahdollisena ilman merkittäviä henkilöstön lisäyksiä. Yliopistot ovat viime aikoina kiinnittäneet asiaan huomiota ja useat yliopistot ovat tehostamassa opetusjärjestelyjään mm. ottamalla käyttöön neljän opetusperiodin järjestelmän.

Opiskelumahdollisuuksien lisäämistä myös kesäaikana on pidetty tärkeänä. Kesäyliopistot ja avoin yliopisto-opetus antavat tähän mahdollisuuden, joillakin aloilla hyvinkin tehokkaasti. Kesäyliopistossa opiskelu on kuitenkin maksullista eikä opintoja useinkaan ole nivottu tutkinto-opiskelun rytmiin. Avoimessa yliopistossa ei yleensä voi suorittaa syventäviä opintoja, vaan ainoastaan perus- ja aineopintoja.

Merkittävästi opintoaikoja pidentää myös se, että opiskelijat suorittavat usein huomattavastikin tutkintoasetuksissa tarkoitettuja laajempia tutkintoja. Humanistisella, maatalous-metsätieteellisellä, liikuntatieteellisellä, yhteiskuntatieteellisellä ja luonnontieteellisellä alalla noin 40 prosenttia tutkinnon suorittaneista on suorittanut tutkintonsa vähintään 20 opintoviikkoa laskennallista 160 opintoviikon laajuutta laajempina. Käytännössä tämä vastaa opintojen pitkittymistä vähintään puolella vuodella.

Opiskelijavalinta

Suomalaisille yliopistoille on tyypillistä raskas opiskelijavalinta. Valintamenettelyjä pääsykokeineen on pidetty tarpeellisena, jotta yliopistot ja ainelaitokset saisivat valita kelpoisten opiskelijoiden joukosta ne, joilla on parhaat edellytykset ja motivaatio suorittaa yliopistollinen tutkinto. Tällä hetkellä yliopistoilla on 500—600 valintayksikköä, joissa opiskelijavalintaa toteutetaan. Järjestelmän hajanaisuudesta johtuen siirtymä toisen asteen opinnoista yliopisto-opintoihin kestää tyypillisesti 2—3 vuotta.

Toimenpiteet opintojen tehostamiseksi

Yliopisto-opintojen pitkittymiseen on pyritty vaikuttamaan monin tavoin vuosikymmenien ajan. Vuonna 1966 säädettiin korkeakoulujen kehittämislaki, jolla turvattiin laajenevan yliopistokoulutuksen resurssit. Kehittämislain voimassaoloa on sittemmin jatkettu.

Opiskelijakeskeiseen kulttuuriin siirtyminen on ollut viime vuosikymmeninä tärkein yliopistokoulutuksen kehittämistavoite. Parin viime vuosikymmenen aikana yliopistoissa on järjestetty opintojen neuvontapalvelut sekä ura- ja rekrytointipalvelut edistämään opiskelijoiden työelämävalmiuksia ja työelämään siirtymistä. Opinnoissa viivästyneille on tarjottu opinnäytevaiheeseen liittyvää tehostettua ohjausta ja muita erityispalveluja.

Yliopistoille on osoitettu erillisrahoitusta viime vuosikymmenen lopulta lähtien opetuksen ja opintojen ohjauksen kehittämiseen. Opintojen kehittämishankkeita on opetusministeriön tuella käynnissä kaikissa yliopistoissa. Yliopistot ovat käynnistäneet yhteistyönä merkittäviä opintojen suunnitteluun ja edistymisen seurantaan liittyviä kehittämishankkeita, joiden toteuttamisessa myös opiskelijat ovat mukana. Lisäksi opetusministeriön ja yliopistojen välisissä tulosneuvotteluissa on sovittu, että opiskelijoiden henkilökohtaiset opintosuunnitelmat (HOPS) otetaan käyttöön kaikissa yliopistoissa ja kaikilla koulutusaloilla vuoteen 2006 mennessä. Henkilökohtaisen opintosuunnitelmien käyttöönottoa ja yliopistojen opetussuunnitelmien uudistamistyötä tuetaan erillisrahoituksella.

Opiskelijoiden mahdollisuuksia suorittaa tutkinto tavoiteajassa on tuettu myös tutkinnonuudistuksilla. 1970-luvun tutkinnonuudistuksessa otettiin käyttöön opintojen mitoitustajärjestelmä, jolla pyrittiin siihen, että tutkintojen sisällöt eivät muodostu opiskelijoille liian raskaiksi ja että kaikkien alojen opiskelijoita kohdellaan yhdenvertaisella tavalla. Tutkintojen tavoitteelliseksi suorittamisajaksi asetettiin neljä vuotta, mikä osoittautui liian lyhyeksi. 1990-luvun alun tutkinnonuudistuksessa tutkintojen tavoiteaika muutettiin viideksi vuodeksi ilman että tutkintojen sisältöjä kasvatettiin.

Vuonna 2005 yliopistoissa otetaan käyttöön niin sanottu kaksiportainen tutkintorakenne. Tutkintorakenneuudistuksen tavoitteena on muun muassa vähentää yliopistojen opetussuunnitelmien liiallista kuormittumista sekä uudistaa yliopisto-opintojen mitoitus opiskelijoiden todellista työmäärää vastavaksi.

Opiskelijavalintoja kehitetään yhteishaun ja -valinnan suuntaan siten, että opiskelijoiden sijoittuminen yliopisto-opiskeluun nopeutuu. Tavoitteena on, että yhteishaku voidaan toteuttaa lukuvuodesta 2007—2008 alkaen ja samalla valintayksiköiden määrää vähennetään huomattavasti. Yhteishakujärjestelmä mahdollistaa sen, että hakija voi yhdellä hakemuksella hakea useampaan opiskelupaikkaan, jolloin hakijan mahdollisuus päästä opiskelemaan paranee. Valintamenettelyjen kehittämisen myötä opiskelijoiden voidaan arvioida aloittavan yliopisto-opintonsa nykyistä nuorempana, mikä edesauttaa täyspäiväistä opiskelua ja lyhentää opiskeluaikojä.

Lisäksi yliopistojen rehtorineuvosto on käynnistänyt opiskelijarekistereiden kehittämistyön. Tavoitteena on luoda järjestelmä, jossa opiskelijoiden opintojen kulkua voidaan seurata nykyistä paremmin.

Uusi eläkejärjestelmä tukee yliopisto-opiskelijoiden nopeaa valmistumista siten, että eläkkeen karttumisikä aikaistuu viidellä vuodella 23 ikävuodesta 18 vuoden ikään.

Opetuksen laadun parantaminen, opintojen ohjauksen tehostaminen ja opiskelijapalveluiden kehittäminen ja opintotuen tason parantaminen yhdessä opiskeluoikeuden määrittelyn kanssa muodostavat toimenpidekonaisuuden, jolla yliopistojen opintoaikoja voidaan lyhentää.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen keskeinen tavoite on lyhentää yliopistotutkintoon johtavien opintojen suorittamisaikoja ja siten turvata korkeasti koulutetun työvoiman saatavuus väestön ikärakenteen muuttuessa.

Yliopistolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavia opintoja suorittavan opiskelijan opiskeluoikeudesta. Opiskelijan

opiskeluoikeus kattaisi oikeuden suorittaa alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopiston tutkintosäännössä ja opetussuunnitelmassa määrämällä tavalla. Opiskeluoikeuteen säädettäisiin myös rakenteellista joustoa. Alemmille ja ylemmille korkeakoulututkinnoille määritettäisiin tavoiteajat. Samalla yliopistoille asetettaisiin velvoite järjestää opetus ja opintojen ohjaus siten, että opiskelija voi täysipäiväisesti opiskellen suorittaa tutkinnon tavoiteajassa.

Esityksen mukaan sekä alemmaa että ylempää korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetulla opiskelijalla olisi oikeus suorittaa tutkinnon viimeistään kahta vuotta niiden yhteenlaskettua tavoiteaikaa pitimmässä ajassa. Pelkästään alemmaa korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetulla opiskelijalla olisi oikeus suorittaa tutkinto viimeistään yhtä vuotta sen tavoiteaikaa pitimmässä ajassa. Pelkästään ylempää korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetulla opiskelijalla olisi puolestaan oikeus suorittaa tutkinto viimeistään kahta vuotta sen tavoiteaikaa pitimmässä ajassa.

Esityksen tavoitteena on turvata opintojen joustava suorittamismahdollisuus myös työssäkäynnin ohella. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus pitää taukoa opinnoistaan silloin, kun osa-aikainen opintu ei ole elämäntilanteen vuoksi mahdollista. Tämän vuoksi ehdotetaan, että opintojen enimmäisaikaan ei laskettaisi poissaoloa, joka johtuu asevelvollisuuden suorittamisesta taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan pitämisestä. Opintojen enimmäisaikaan ei laskettaisi myöskään muuta enintään neljän lukukauden poissaoloa, jonka ajaksi opiskelija on ilmoittautunut poissaolevaksi. Tällainen poissaolo voisi johtua opiskelijan silloiseen elämäntilanteeseen liittyvästä syystä, esimerkiksi työssäolosta. Ehdotetut säännökset merkitsivät esimerkiksi sitä, että viisivuotinen tutkinto olisi suoritettava enintään yhdeksän vuoden kuluessa opintojen aloittamisesta.

Yliopisto myöntäisi opiskelijalle, joka ei ole suorittanut tutkintoa säädetyssä ajassa, lisääntynyttä opintojen loppuun saattamiseen. Lisääntyneen myöntämismahdollisuus turvaisi myös sellaisten opiskelijoiden opiskelumahdollisuudet, joille enimmäisaajan säännönmukaiset

joustit eivät ole riittäviä. Lisäaikaa myönnettäisiin, kun opiskelija esittäisi tavoitteellisen ja toteuttamiskelpoisen suunnitelman opintojen loppuun saattamisesta. Muutoin opiskelija menettäisi opiskeluoikeutensa. Jos opiskeluoikeuden menettänyt opiskelija haluaisi myöhemmin jatkaa opintojaan, hänen olisi haettava yliopistolta oikeutta päästä uudelleen opiskelijaksi. Opiskeluoikeuden palauttaminen ei edellyttäisi hakemista normaalin valintamenettelyn kautta vaan opiskeluoikeus palautettaisiin hakemuksesta.

Yliopistojen opintoaikojen lyhentämiseksi on opetusministeriössä valmisteltu toimenpidekokonaisuus. Toimenpidekokonaisuus muodostuu useista opintojen etenemisen tukitoimista ja esitetystä yliopistolain muutoksesta. Samanaikaisesti korkeakoulujen opintoaikojen lyhentämisen toimenpideohjelman valmistelun kanssa valmisteltiin opintotuen kehittämisohjelmaa (Opintotukea ja opiskelijoiden opintososiaalista asemaa koskeva toimenpideohjelma, opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:28). Opetusministeriön asettama työryhmä on valmistellut selvitysmiehen ehdottamien opintolainajärjestelmää koskevia muutoksia ja tukinon tavoiteajassa suorittamisen perusteella myönnettävän verovähennyksen perusteita (Opintolainavähennys; opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:34). Tarkoituksena on kehittää opintotukea ripeään valmistumiseen kannustavaksi, parantaa opintotuen riittävyyttä korottamalla opintolainan valtiontakauksen määrää ja tukea opintolainan takaisinmaksua ottamalla käyttöön verotuksen opintolainavähennys, johon olisi oikeutettu korkeakoulututkinnon määrääjässä suorittanut opintolainansaaja. Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta ja opintolainavähennyksen edellyttämistä muutoksista verolainsäädäntöön on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2005 alussa.

Voimassa olevan yliopistolain 15 §:n mukaan tiedekunnassa tai muussa 14 §:n 1 momentissa tarkoitettussa yksikössä on monijäseninen hallintoelin. Hallintoelimen kokoonpanon osalta viitataan 12 §:n 1—3 momentin hallituksen kokoonpanoa koskeviin säännöksiin. Vuoden 2005 elokuun alussa voimaan tulevalla lailla (715/2004) 12 §:ää muutettiin

siten, että yliopiston hallituksen jäsenistä vähintään yksi ja enintään kolmannes on valittava henkilöistä, jotka eivät ole yliopiston henkilöstöä eivätkä opiskelijoita. Lain 15 §:ään sisältyvää viittausta ei tässä yhteydessä muutettu, joten voimaan tulevan lain mukaan myös yksiköiden monijäsenisiin hallintoelimiin olisi valittava vähintään yksi ulkopuolinen jäsen. Tarkoituksena kuitenkin oli, että ko. pakottava säännös koskisi vain yliopiston hallitusta. Tämän vuoksi lain 15 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että 14 §:n 1 momentissa tarkoitettujen hallintoelinten ulkopuolisten jäsenten valinnasta voidaan edelleenkin päättää ilman yhden jäsenen vähimmäisvaatimusta.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Vaikutukset yliopistojen toimintaan ja opiskelijoihin

Esitys muodostaa kokonaisuuden edellä mainitun korkeakoulujen opintoaikojen lyhentämisen toimenpideohjelman sekä opintotuen parantamisen kanssa. Vaikutusten täysimääräinen saavuttaminen edellyttää, että kaikkia toimenpiteitä viedään samanaikaisesti eteenpäin.

Valtion vuoden 2005 talousarviota käsitellessään eduskunta päätti korottaa opintotuen asumislisää myönnettäessä huomioon otettavaa asumismenojen rajaa 214,44 eurosta 252 euroon 1 päivästä marraskuuta 2005 lukien. Suurimmalla osalla asumislisän piirissä olevista opiskelijoista tuen määrä nousee näin 30 eurolla kuukaudessa, mikä mahdollistaa täysipäiväisen opiskelun entistä paremmin.

Esityksellä luodaan järjestelmä, joka sitouttaa niin yliopistot kuin opiskelijatkin nykyistä tehokkaampiin opintoprosesseihin ja lyhentää siten tutkintojen suorittamisaikoja. Samalla esitys vähentää sellaisten opiskelijoiden määrää, jotka eivät tosiasiallisesti suorita opintoja. Esitys on tarpeen, koska opetusministeriön jo viime vuosikymmenelle käynnistämät muut opintojen kehittämistoimet eivät ole riittävästi tehostaneet yliopistojen toimintaa. Yliopistoille on asetettu tavoitteeksi noin 14 000 ylempää korkeakoulututkintoa vuodessa kaudella 2004—2006. Ta-

voite on asetettu noin 70 prosentin läpäisyta-voitteella. Vuonna 2004 yliopistoista valmistui ennakkotietojen mukaan vain noin 12 500 ylempään korkeakoulututkinnon suorittanutta.

Järjestelmä antaa edellytykset yliopistojen toiminnan tehostamiselle sekä opetuksen ja opintojen laadun parantamiselle. Esitys velvoittaa yliopistoja opintoprosessien sujuvaan järjestämiseen siten, että esimerkiksi opintosuoritusten ja oppinäytteiden arvioinnin viivästyminen eivät vaaranna opiskelijan mahdollisuuksia edetä opinnoissa.

Esityksessä velvoitetaan yliopistot järjestämään opiskelijoille riittävästi ja oikea-aikaisesti opintojen ohjausta, mikä parantaa opiskelijoiden asemaa nykyisestäään.

Esitetyt säännökset eivät heikennä yliopistojen perustuslaissa turvattua autonomiaa eivätkä vaikuta yliopistojen itsehallintoon.

Esitys vähentää sellaisten yliopiston kirjoilla olevien opiskelijoiden määrää, jotka eivät käytännössä suorita opintoja lainkaan. Esitys vähentää näin yliopistojen kokonaisopiskelijamäärää, mikä antaa oikeamman kuvan aktiivisesti opiskelevien määrästä. Tutkintojen oikean mitoituksen ja opiskelijoiden suunnitelmallisen ajankäytön ansiosta yliopistojen mahdollisuudet tehostaa opetusjärjestelyjä lisääntyvät. Tämän tueksi opetusministeriö on sopinut yliopistojen kanssa tulossopimuksin, että opiskelijoiden henkilökohtaiset opintosuunnitelmat otetaan käyttöön kaikissa yliopistoissa ja kaikilla koulutusaloilla vuoteen 2006 mennessä.

Yliopistojen tutkintorakenteen ja opetus-suunnitelmien uudistamisella ajantasaistetaan eri alojen tutkintovaatimukset. Opintojen mitoitusta uudistetaan opiskelijan todellista työ-määrää vastaavaksi. Esitetyt säädosmuutokset antavat lainsäädännöllisen perustan tälle yliopistokoulutuksen syvälliselle uudistukselle. Siksi on perusteltua, että esityksen ehdotukset tulisivat voimaan samanaikaisesti yliopistojen tutkintorakenteen uudistamisen kanssa.

Esitys nostaa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) keskeiseen asemaan opintojen jäsentäjänä. Tätä kautta opiskelija saa entistä enemmän tukea opintojensa suunnitteluun. Suunnitelmaa on mahdollista muuttaa opintojen edetessä ja siihen voi si-

sällyttää sellaisia opintoja, joiden tarpeen opiskelija on havainnut vasta opintojen edettyä. Muutoksia koskevilla keskusteluilla on mahdollista välttää virhevalintoja ja tarpeettoman laajoja opintokokonaisuuksia, mikä tehostaa opintoja ja nopeuttaa tutkintojen suorittamista. Opintosuunnitelman henkilökohtaisuus antaa myös mahdollisuuden sopia normaalia laajemmista opintokokonaisuuksista silloin, kun se esimerkiksi tulevan tutkijauran tai uuden työelämäsuuntautumisen takia on tarpeen. Opintosuunnitelma on opiskelijan tukemisen väline, eikä siitä ole tarkoituksenmukaista muodostaa opiskelijaa sanktioivaa valvontajärjestelmää.

Esitetyt tutkintojen tavoiteajat ja opiskeluoikeuteen sisältyvä rakenteellinen jousto sekä mahdollisuus saada lisäaikaa tutkinnon loppuun suorittamiseen auttavat opiskelijaa jäsentämään opintojaan jo etukäteen ja sitä kautta vaikuttamaan opintojen kulkuun. Ehdotettu opiskeluoikeuden määrittely on joustava, mikä antaa mahdollisuuden yksilölliseen opiskeluun. Esitys mahdollistaa edelleenkin opintojen aikaisen työssäkäynnin ja osa-aikaisen opiskelun.

Esityksen vaikutukset eri sukupuoliin

Esityksen sukupuolivaikutusten arviointitarve selvitettiin. Miesten ja naisten tutkintojen suorittamisaikojen välillä ei ole nykyisellään merkittäviä eroja. Erot suorittamisajoissa ovat alakohtaisia.

Esityksen opiskeluoikeutta koskevissa säännöksissä otetaan huomioon merkittävimmät eri sukupuoliin kohdistuvat opintoaikoja pidentävät syyt: äitiys- ja vanhempainvapaan pitäminen sekä asevelvollisuuden suorittaminen. Nämä on otettu huomioon sekä poissaoloa että lisäajan myöntämistä koskevissa säännöksissä. Ehdotuksen mukainen opiskeluoikeuden määrittely mahdollistaa opintojen kulkuun vaikuttavien tekijöiden huomioon ottamisen opiskelijan sukupuolesta riippumatta. Esitys on laadittu siten, että se ei vaikeuta sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumista.

3.2. Taloudelliset vaikutukset

Kansantalouden kannalta on välttämätöntä tehostaa julkisia palveluja sekä pidentää työuraa sen alku- ja loppupäästä. Lisäksi on huolehdittava siitä, että yliopistot toimivat tehokkaasti siten, että tutkinnon suorittaneiden osuus kasvaa nykyisestään.

Tämän esityksen ja opintoaikojen lyhentämisen toimenpideohjelman muiden ehdotusten tavoitteiden toteutuessa yliopisto-opiskelijat valmistuisivat keskimäärin arviolta noin yhtä vuotta nykyistä nopeammin. Ehdotusten toteutuessa myös yliopisto-opintojen keskeyttäminen vähenisi ja opintojen läpäisyaste nousisi, josta seuraisi tutkintojen määrän kasvu. Tavoiteltava kasvu vuositasona on noin 3 000 yliopistotutkintoa.

Vaikutukset opiskelijoiden talouteen ovat myönteisiä. Esityksellä turvataan laajasti oikeus ja mahdollisuus opiskeluaikaiseen työsäkäyntiin. Yhdeksän vuoden nettoajasta ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen vie vain puolet. Lisäksi esityksellä kannustetaan opiskelijoita valmistumaan, mikä mahdollistaa tulotason nostamisen pidemmällä tähtäimellä siitä mikä se olisi ilman loppututkintoa.

Osaavaa, korkeasti koulutettua työvoimaa saataisiin työmarkkinoille noin vuotta nykyistä aikaisemmin ja aiempaa enemmän. Yliopistotutkinnon suorittaneiden sijoittuminen työmarkkinoille nopeutuu myös siksi, että opiskelijoiden työuria kehitetään jo opiskeluaikana opintojen etenemistä tukeviksi, jolloin opiskelijoiden siirtyminen vakinaisiin työtehtäviin helpottuu. Samalla vapautuu työpaikkoja, joiden osaamisvaatimukset eivät edellytä yliopistotasoisista osaamista. Valtiontalouden tasolla tämä heijastuisi pienentyvinä työttömyyteen liittyvinä kustannuksina. Koska ehdotetut säännökset koskisivat 1 päivänä elokuuta 2005 ja sen jälkeen opintonsa aloittavia opiskelijoita, vaikutukset näkyisivät pääosin vuoden 2010 jälkeisillä työmarkkinoilla.

Esityksen ehdotukset voidaan toteuttaa pääosin yliopistojen nykyisten voimavarojen turvin.

4. Asian valmistelu

Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelman mukaan opiskelijoiden opintososiaalista asemaa kohennetaan, jotta täysipäiväinen ja suunnitelmallinen opiskelu on mahdollista ja opiskeluajat lyhenevät. Hallitusohjelman mukaan opetusministeriö laatii hallituskauden alussa toimenpideohjelman, jolla edistetään tutkinnon suorittamista tavoiteajassa. Tässä tarkoituksessa opetusministeriössä on laadittu toimenpideohjelma korkeakouluopintojen nopeuttamiseksi. Ohjelman tavoitteena on, että yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa tutkinnon suorittaneet siirtyisivät nykyistä nuorempina sellaisiin tehtäviin, joissa edellytetään korkeakoulututkinnon tuottamaa osaamista.

Toimenpideohjelman esitykset kohdistuvat opintoprosessien laadun parantamiseen, opetusjärjestelyiden tehostamiseen, korkeakoulujen rahoitusjärjestelmiin sekä työelämän kanssa tehtävään yhteistyöhön. Toimenpideohjelman esitykset lähtevät siitä, että tutkinto-opiskelun reunaehtoja on tarkistettava, jotta hallitusohjelmassa asetetut tavoitteet työllisyyden parantamiseksi ja korkeasti koulutetun työvoiman saatavuuden turvaamiseksi toteutuvat.

Toimenpideohjelmasta saatiin yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, alan opiskelijajärjestöjen, työmarkkinajärjestöjen, työministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön ja valtiovarainministeriön lausunnot sekä lausuntoja yliopistojen henkilöstöjärjestöiltä.

Opiskeluoikeuden rajaamista koskevan ehdotuksen osalta lausunnonantajien mielipiteet jakautuivat. Osa yliopistoista, kaikki ammattikorkeakoulut, Ammattikorkeakoulujen rehtorien neuvosto, Suomen ammattiin opiskelevien liitto Sakki ry, työmarkkinajärjestöt, kauppa- ja teollisuusministeriö, työministeriö ja valtiovarainministeriö kannattivat toimenpideohjelman esitystä. Suurin osa yliopistoista, Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry, Suomen Ammattikorkeakoulu-opiskelijayhdistysten Liitto - SAMOK ry ja Akava ry sen sijaan vastustivat esitystä. Useat lausunnonantajat pitivät kuitenkin tarpeellisena rajoittaa opinto-oikeutta jollakin tavalla.

Erääksi keinoksi lyhentää yliopisto-opiskelijoiden opintoaikoja esitettiin muun

muussa niin sanotun passiivirekisterijärjestelmän käyttöönottoa opiskeluoikeuden rajaamisen sijaan. Suomen ylioppilaskuntien liitto ry (SYL):n ehdotuksen mukaan opiskelija, joka on suorittanut lukuvuoden aikana alle 10 opintoviikkoa, siirrettäisiin passiivirekisteriin. Passiivirekisterissä olevat opiskelijat eivät voisi suorittaa opintoja, eivätkä he olisi oikeutettuja opintososiaalisiin etuuksiin tai opiskelija-alennuksiin. Passiivirekisteriin joutumisen voisi välttää henkilökohtaisen syiden perusteella ja rekisteristä pääsisi takaisin läsnä olevaksi opiskelijaksi esittämällä opintosuunnitelman yliopiston edellyttämällä tavalla. Kun opiskelija jatkaisi opintojaan opintosuunnitelman esittämisen jälkeen, hänen opintojensa edistymistä seurataan vuosittain. Jos opintosuorituksia ei kerry kahden lukuvuoden aikana riittävää määrää, opiskelija menettäisi opiskeluoikeutensa. Henkilökohtaisten syiden perusteella opiskelija saisi jatkoaikaa. Ehdotuksen mukaan järjestelmä mahdollistaisi nykyistä nopeamman puuttumisen opintojen etenemisessä oleviin ongelmiin ja yhdessä opiskelijoiden ohjauksen ja yliopistojen toiminnan suunnittelun kanssa muodostaisi tasapainoisen kokonaisuuden.

Koska passiivirekisterissä oleva opiskelija ei voisi suorittaa opintoja, malli merkitsisi käytännössä opiskeluoikeuden menettämistä. Ehdotettu passiivirekisterijärjestelmä ei sellaisenaan ole toteuttamiskelpoinen, eikä sen arvioida edistävän opintojen vauhdittamisen tavoitetta, koska opiskelija voisi olla passiivirekisterissä vaikka kuinka kauan. Esitetty opintoviikkomäärä on myös liian vähäinen toimiakseen tutkintoaikojen lyhentäjänä. Esitetty malli on byrokraattinen, koska kunkin opiskelijan kohdalla tarkastelu varoituskirjeineen tehtäisiin vuosittain. Tämä vähentäisi opiskelijan mahdollisuuksia vapaasti suunnitella ja järjestää opinnot tietyn kokonaisajan puitteissa. Malli mahdollistaisi vuosittaisen siirtymisen passiivirekisterin ja aktiivirekisterin välillä, mikä olisi epätarkoituksenmukaista niin yliopistojen resurssien kuin opis-

kelijoiden opiskelumotivaationkin kannalta. Mallin toteuttaminen edellyttäisi useita muutoksia lainsäädäntöön, muun muassa opiskelijan oikeusturvaa koskeviin säännöksiin sekä opintotukilainsäädäntöön.

Muutamat korkeakoulut ja valtiovarainministeriö ovat ehdottaneet opintoaikojen lyhentämiseksi asteittain kohoavia lukukausimaksuja. Tällaisia malleja on otettu käyttöön muutamissa Euroopan maissa, joissa ei muutoin ole lukukausimaksuja. Lukukausimaksuja perivissä maissa on tavallista, että maksujen suuruus nousee opintojen viivästyessä. Lukukausimaksut eivät kuitenkaan sovellu suomalaiseseen, koulutuksellista tasa-arvoa tavoittelevaan koulutuspolitiikkaan.

Korkeakoulujen opintoaikojen lyhentämisen toimenpideohjelmaa laatinut työryhmä otti esille myös tutkintojen laajuuden rajauksen mahdollisuuden, koska useat yliopistot ovat pitäneet ongelmana tutkintoasetusten mukaisen laajuuden huomattavaa ylittämistä. Suoritettujen tutkintojen laajuudet poikkeavat suuresti toisistaan aloittain ja yliopistotain. Joissakin yliopistoissa tutkintojen laajuuden keskiarvo on määrätyillä aloilla yli 200 opintoviikkoa, kun tavoitelaaajuus on 160 opintoviikkoa. Toisaalta suomalaisten yliopistotutkintojen laadullinen vahvuus on niiden yksilöllisyys, jota on erityisesti tuettu vapaalla sivuaineoikeudella.

Tutkintojen laajuuden rajoittamista lainsäädännöllä ei ole perusteltua. Jos opiskelija ehtii tutkinnon tavoitteellisen suorittamisajan puitteissa opiskella enemmän, ei sitä tulisi estää. Tutkintojen yksilöllisten laajuuksien rajoittamista voitaisiin myös pitää tutkintojen sisältöön puuttumisena.

Hallituksen esitys on valmisteltu opetusministeriössä edellä mainitun toimenpideohjelman pohjalta. Esityksen luonnoksesta on pyydetty lausunnot yliopistoilta, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry:ltä, valtiovarainministeriöltä, oikeusministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, sosiaali- ja työministeriöltä sekä työministeriöltä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

15 §. *Yliopiston yksiköiden hallinto.* Pykälän voimassa olevassa 1 momentissa viitataan yksikön monijäsenisen hallintoelimen kokoonpanon osalta 12 §:n 1—3 momentissa säädettyyn hallituksen kokoonpanoon. Elokuun 1 päivänä 2005 voimaan tulevassa yliopistolain muutoksessa hallitukseen edellytetään valittavaksi vähintään yksi jäsen, joka ei ole yliopiston henkilöstöä eikä opiskelija. Koska yhden yliopiston ulkopuolisen jäsenen vähimmäisvaatimuksen on tarkoitus koskea vain yliopiston hallitusta, ehdotetaan 15 §:n 1 momentissa viitattavaksi vain 12 §:n 1 ja 2 momenttiin ja pykälään lisättäväksi uusi yksiköiden jäsenten valintaa koskeva 2 momentti, jolloin nykyiset 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi.

18 d §. *Alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen tavoitteelliset suorittamisajat.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 18 d §, jossa määriteltäisiin alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon tavoitteelliset suorittamisajat. Koska perustuslain mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädetävä lailla, ehdotetaan suorittamisaikojen säätämistä lain tasolla.

Tutkintojen tavoitteelliset suorittamisajat määräytyvät niiden opintopisteinä määriteltyn laajuuksien perusteella. Uuden 1 päivänä elokuuta 2005 käyttöön otettavan kaksiportaisen tutkintorakenteen mukaisesti tavoitteelliset suoritusajat määriteltäisiin erikseen alemmille ja ylemmille korkeakoulututkinnoille.

Pykälän toisessa momentissa asetettaisiin yliopistolle velvoite opetuksen ja opintojen ohjauksen järjestämisestä. Tavoitteelliset suoritusajat ovat velvoite sekä yliopistolle että opiskelijalle. Yliopiston tulisi järjestää opetus ja opintojen ohjaus siten, että tutkinnot on mahdollista suorittaa päätoimisesti opiskellen säädettyssä ajassa ja opiskelijan tulisi puolestaan suunnitella ja pyrkiä toteuttamaan opintonsa siten, että tutkinto tulee su-

ritetuksi tavoiteajassa.

18 e §. *Opiskelu-oikeus.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi opiskelijan opiskelu-oikeutta koskeva uusi 18 e §. Pykälän 1 momentissa olisi perussäännös alemmaa tai ylempää korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetun opiskelu-oikeudesta. Opiskelijalla olisi oikeus suorittaa tutkintoon johtavat opinnot yliopiston tutkintosäännössä ja opetussuunnitelmassa määräämällä tavalla.

Pykälän 2 momentti sisältäisi säännökset opiskelu-oikeuden enimmäispituudesta. Tutkinnon tavoiteajalla tarkoitetaan 18 d §:ssä määriteltyä tutkinnon tavoitteellista suorittamisaikaa. Opiskelijalla, jolla on oikeus suorittaa sekä alempi että ylempi korkeakoulututkinto olisi oikeus suorittaa tutkinnot viimeistään kahta vuotta niiden yhteenlaskettua tavoiteaikaa pitemmässä ajassa.

Pelkästään alemmaa korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetulla opiskelijalla olisi oikeus suorittaa tutkinto viimeistään yhtä vuotta sen laajuutta pitemmässä ajassa. Tämä säännös koskisi vain niitä opiskelijoita, jotka on otettu suorittamaan vain alemmaa korkeakoulututkintoa. Tällaisia tapauksia ei ole runsaasti. Esimerkiksi farmaseutin tai kasvatustieteen kandidaatin (lastentarhanopettaja) tutkintoa opiskelemaan otetulla olisi oikeus suorittaa kolmivuotinen tutkinto neljässä vuodessa.

Pelkästään ylempää korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetulla opiskelijalla olisi oikeus suorittaa tutkinto viimeistään kahta vuotta sen laajuutta pitemmässä ajassa. Säännös koskisi ensinnäkin opiskelijaa, joka on otettu opiskelemaan pelkästään ylempää korkeakoulututkintoa sellaiseen koulutukseen, johon ei tutkintoasetuksen mukaan kuulu alemmaa korkeakoulututkintoa. Esimerkiksi lääketieteen lisensiaatin tutkintoa opiskelevalla olisi siten oikeus suorittaa tutkintoon johtavat opinnot viimeistään kahdeksassa vuodessa, kun tutkinnon tavoitteellinen suoritus aika on kuusi vuotta. Toiseksi säännös koskisi alemman korkeakoulututkinnon tai

vastaavan tasoisen koulutuksen jo suorittanutta henkilöä, joka on erillisessä valinnassa otettu opiskelemaan ylempää korkeakoulututkintoa ns. maisteriohjelmaan. Tällaisella opiskelijalla olisi oikeus suorittaa ylempi korkeakoulututkinto neljässä vuodessa, jos suoritettavan tutkinnon laajuus kaksi vuotta. Joustavampi opiskeluoikeuden määrittely on tarpeen sen vuoksi, että osa ylempään korkeakoulututkintoon johtavista tutkinnoista järjestetään siten, että ne on mahdollista suorittaa työn ohella.

Pykälän 3 momentin mukaan edellä säädettyyn opintojen enimmäisaikaan ei laskettaisi sellaista poissaoloa, joka johtuu vapaaehtoisesta asepalveluksen, asevelvollisuuden tai sitä korvaavan velvollisuuden suorittamisesta taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan pitämisestä. Opiskelija, joka tällaisen perhevapaan aikana kuitenkin opiskelee ja on ilmoittautunut läsnä olevaksi, kuluttaisi opintojensa enimmäisaikaa, mutta mahdollista lisäaikaa haettaessa perhevapaa otettaisiin huomioon opintojen etenemistä hidastavana tekijänä.

Pykälän 4 momentin mukaan opintojen enimmäisaikaan ei laskettaisi myöskään muuta yhteensä enintään neljän lukukauden pituista poissaoloa, jonka ajaksi opiskelija on ilmoittautunut poissaolevaksi 18 c §:n mukaisesti. Tällainen poissaolo voisi johtua mistä tahansa opiskelijan elämäntilanteeseen liittyvästä syystä. Opiskelijan ei tarvitsisi yksilöidä poissaolon syytä.

Opintojen alkamisaika määriteltäisiin omassa momentissaan. Sen mukaan opintoaika laskettaisiin alkaneeksi siitä hetkestä, jolloin opiskelija on vastaanottanut opiskelupaikan yliopistossa. Säännös on yhdenmukainen yhden opiskelupaikan säännöksen kanssa.

18 f §. Opiskeluoikeuden jatkaminen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös opiskeluoikeuden jatkamista koskeva uusi 18 f §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin opiskelijan velvoitteesta hakea lisäaikaa yliopistolta, silloin kun opiskelija ei ole suorittanut tutkintoa säädetyssä ajassa ja haluaisi suorittaa vielä puuttuvat opinnot. Hakemus voidaan tehdä ennen opiskeluoikeuden päättymistä, jos on ilmeistä, että opiskelija ei saa tutkintoa suoritettua säädetyssä ajassa. Hakemukseen liitet-

tävän opintosuunnitelman olisi oltava sekä tavoitteellinen että toteuttamiskelpoinen. Vähimmäisedellytyksenä pidettäisiin suoritettavien opintojen yksilöintiä ja aikataulua niiden suorittamiseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opiskeluoikeuden jatkamisen perusteista. Lisäaikaa tulisi myöntää aina tilanteessa, jossa yliopisto katsoo opiskelijalla olevan edellytykset kohtuullisessa ajassa saattaa opintonsa loppuun.

Tavoitteellisella ja toteuttamiskelpoisella suunnitelmalla tarkoitetaan sellaista suunnitelmaa, jonka mukaan puuttuvat opinnot suoritettaisiin ajanjaksona, jota yliopisto pitää kohtuullisena huomioiden opiskelijan voimassaolevien suoritusten määrä ja puuttuvien opintosuoritusten määrä ja laajuus suhteessa tutkinnon tavoitteelliseen suorittamisaikaan sekä aikaisemmat päätökset lisäajan myöntämisestä.

Yliopiston on riittävällä opintojen ohjauksella tuettava opiskelijoita suunnitelmia laadittaessa. Yliopiston tulisi opintosuunnitelmaa arvioidessaan ottaa huomioon opiskelijan elämäntilanne. Opiskelijoiden henkilökohtaiset elämäntilanteet ovat siinä määrin erilaisia, ettei laissa ole mahdollista määritellä yksiselitteisesti edellytyksiä, joilla lisäaikaa voidaan myöntää. Yliopiston tulisi kuitenkin lisäaikaa myöntäessään ottaa huomioon opiskelijan sairauden tai vaikean elämäntilanteen, opiskelunaikaisen yhteiskunnallisen osallistumisen, kansainväliseen opiskelija- tai harjoittelijavaihtoon osallistumisen taikka systemaattisen huippu-urheiluun valmentautumisen vaikutus opiskeluun. Säännös mahdollistaa näin opintojen loppuun saattamisen opiskelijan elämäntilanteesta riippumatta.

Pykälän 3 momentissa olisi säännös opiskeluoikeuden menettämisestä silloin, kun opiskelija ei ole suorittanut opintojaan säädetyssä ajassa eikä opiskelija ole hakenut tai hänelle ei ole myönnetty lisäaikaa.

Jos opiskeluoikeuden menettänyt henkilö haluaa myöhemmin jatkaa opintojaan, pykälän 4 momentin mukaan hänen olisi haettava yliopistolta oikeutta päästä uudelleen opiskelijaksi. Opiskeluoikeuden palauttaminen ei edellyttäisi hakemista normaalin valintamenettelyn kautta vaan yliopisto palauttaisi sen hakemuksesta. Yliopisto määräisi menette-

lystä tarkemmin.

33 §. Oikaisumenettely. Pykälän 1 momentti vastaisi sen nykyistä 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opiskeluoikeuden menettämistä koskevasta oikaisumenettelystä. Opiskelija voisi hakea yliopiston määräämältä hallintoelimeltä kirjallisesti oikaisua opiskeluoikeuden menettämistä koskevaan päätökseen 14 päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan.

Pykälän 3 momentti vastaisi nykyistä 2 momenttia.

35 §. Valituskiellot. Pykälän 3 momentissa säädetään jatkovalituskiellosta, joka koskee lain 19 §:ssä tarkoitettua opiskelijan kurinpiitoa koskevia hallinto-oikeuden päätöksiä. Jatkovalituskielto ulotettaisiin koskemaan myös 18 f §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden menettämistä koskevaa hallinto-oikeuden päätöstä.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan samanaikaisesti kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen siirtymisen kanssa 1 päivänä elokuuta 2005. Lakia sovellettaisiin ensimmäisen kerran lukuvuonna 2005—2006 opintonsa aloitaviin opiskelijoihin, joten lailla ei puututtaisi takautuvasti nykyisten tai syksyllä 2004 tai keväällä 2005 opintonsa aloittavien opiskelijoiden opiskeluoikeuteen.

3. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Koska perustuslain 80 §:n mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla, ehdotetaan yliopisto-opiskelijan opiskeluoikeudesta säädettäväksi

yliopistolaissa.

Perustuslain 16 §:n mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Säännöksen mukaan tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu.

Oikeutta muuhun kuin perusopetukseen ei turvata subjektiivisena oikeutena. Säännöksen tarkoittama opetuksen vapaus turvaa yliopistojen oikeuden opettaa haluamallaan tavalla niin sisällöllisesti kuin menetelmällisesti. Perustuslain sivistyksellisiä oikeuksia koskevan 16 §:n ei estä asettamasta perustelutuja rajoituksia opinto-oikeudelle.

Osa perusoikeussäännöksistä on ehdottomia ja täsmällisiä. Sivistykselliset oikeudet eivät kuulu näihin. Sellaisiakaan säännöksiä, joissa perusoikeus on turvattu rajoituksetta tai varauksetta oikeuden muodossa, ei ole tarkoitettu ehdottomiksi. Esimerkiksi voimassa oleva opiskeluoikeuden rajoittaminen yhteen uuteen opiskelupaikkaan vuodessa opiskelijaa kohti edistää kaikkien tasavertaisia opiskelumahdollisuuksia. Voimassa oleva yliopistolaki mahdollistaa myös uusien opiskelijoiden määrän rajoittamisen.

Muutokset koskevat vasta lain voimaantumisen jälkeen aloittavia opiskelijoita eikä niillä puututa takautuvasti nykyisten opiskelijoiden opiskeluoikeuteen. Hallitus katsoo, että laki voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

yliopistolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä kesäkuuta 1997 annetun yliopistolain (645/1997) 15 §:n 1 momentti, 33 § ja 35 §:n 3 momentti,
 sellaisena kuin niistä on 35 §:n 3 momentti laissa 1271/2001, sekä
lisätään 15 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, sekä lakiin uusi 18 d—18 f § seuraavasti:

15 §

Yliopiston yksiköiden hallinto

Tiedekunnan tai muun 14 §:n 1 momentissa tarkoitetun yksikön toimintaa johtaa dekaani tai muu johtaja. Lisäksi yksikössä on monijäseninen hallintoelin. Hallintoelimen kokoonpanon osalta on voimassa, mitä 12 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään hallituksesta.

Yksikön jäsenten kokonaismäärästä ja 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin ryhmiin kuuluvien henkilöiden lukumäärästä päätehtään johtosäännössä. Johtosäännössä voidaan myös päättää, että yksikön jäsenistä enintään kolmannes voidaan valita henkilöistä, jotka eivät ole yliopiston henkilöstöä eivätkä opiskelijoita. Professorin ja apulaisprofessorin virkojen täyttämistä varten voidaan kuitenkin määrätä lisäjäseniä siten kuin johtosäännöllä tarkemmin määrätään.

18 d §

Alemmien ja ylempien korkeakoulututkintojen tavoitteelliset suorittamisaajat

Alemman korkeakoulututkinnon tavoitteellinen suorittamisaika on:

1) kuvataiteen kandidaatin tutkintoon johtavassa koulutuksessa kolme ja puoli lukuvuotta; ja

2) muuhun alempaan korkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa kolme lukuvuotta.

Ylemmän korkeakoulututkinnon tavoitteellinen suorittamisaika on:

1) eläinlääketieteen lisensiaatin tutkintoon johtavassa koulutuksessa kolme lukuvuotta;

2) lääketieteen lisensiaatin tutkintoon johtavassa koulutuksessa kolme lukuvuotta, kun koulutukseen kuuluu alempi korkeakoulututkinto, ja kuusi vuotta, kun koulutukseen ei kuulu alempaa korkeakoulututkintoa;

3) hammaslääketieteen lisensiaatin tutkintoon johtavassa koulutuksessa kaksi luku-

vuotta, kun koulutukseen kuuluu alempi korkeakoulututkinto, ja viisi lukuvuotta, kun koulutukseen ei kuulu alempaa korkeakoulututkintoa;

4) musiikin maisterin ja psykologian maisterin tutkintoon johtavassa koulutuksessa kaksi ja puoli lukuvuotta; ja

5) muuhun tutkintoon johtavassa koulutuksessa kaksi lukuvuotta.

Yliopiston tulee järjestää opetus ja opintojen ohjaus siten, että tutkinnot on mahdollista suorittaa päätoimisesti opiskellen tässä säädettyssä ajassa.

18 e §

Opiskelu-oikeus

Opiskelijalla on oikeus suorittaa alempan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopiston tutkintosäännössä ja opetussuunnitelmassa määräämällä tavalla.

Sekä alempaa että ylempää korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetulla opiskelijalla on oikeus suorittaa tutkinnot viimeistään kahta vuotta niiden yhteenlaskettua 18 d §:n mukaista tavoitteellista suorittamisaikaa pitimmässä ajassa. Pelkästään alempaa korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetulla opiskelijalla on oikeus suorittaa tutkinto viimeistään yhtä vuotta sen tavoitteellista suorittamisaikaa pitimmässä ajassa. Pelkästään ylempää korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetulla opiskelijalla on oikeus suorittaa tutkinto viimeistään kahta vuotta sen tavoitteellista suorittamisaikaa pitimmässä ajassa.

Tutkinnon suorittamisaikaan ei lasketa poissaoloa, joka johtuu vapaaehtoisen asepalveluksen tai asevelvollisuuden suorittamisesta taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaa pitämisestä. Tutkinnon suorittamisaikaan ei lasketa muuta enintään neljän lukukauden pituista poissaoloa, jonka ajaksi opiskelija on ilmoittautunut poissaolevaksi 18 c §:n mukaisesti.

Opiskelijan katsotaan aloittavan tutkinnon suorittamisen siitä ajankohdasta, jolloin opiskelija vastaanottaa opiskelupaikan yliopistossa.

18 f §

Opiskelu-oikeuden jatkaminen

Yliopisto myöntää hakemuksesta opiskelijalle, joka ei ole suorittanut opintojaan 18 e §:ssä säädettyssä ajassa lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseksi, jos opiskelija esittää tavoitteellisen ja toteuttamiskelpoisen suunnitelman opintojen saattamiseksi loppuun. Suunnitelmassa opiskelijan tulee yksilöidä suoritettavat opinnot ja aikataulu tutkinnon loppuun saattamiselle.

Opiskelu-oikeutta jatketaan, jos opiskelijalla huomioon ottaen hänen voimassaolevien ja puuttuvien opintosuoritusten määrä ja laajuus sekä aikaisemmat päätökset lisäajan myöntämisestä, on mahdollisuus saattaa opintonsa loppuun kohtuullisessa ajassa. Yliopiston tulee lisäaikaa myöntäessään ottaa huomioon opiskelijan elämäntilanne.

Opiskelija, joka ei ole suorittanut opintojaan 18 e §:ssä säädettyssä ajassa tai 1 momentin mukaisessa lisäajassa samoin kuin opiskelija, jolle ei ole myönnetty lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen, menettää opiskelu-oikeutensa.

Jos opiskelu-oikeuden menettänyt henkilö haluaa myöhemmin jatkaa opintojaan, hänen on haettava yliopistolta oikeutta päästä uudelleen opiskelijaksi.

33 §

Oikaisumenettely

Opiskelijaksi hakenut henkilö saa hakea yliopistolta kirjallisesti oikaisua opiskelijaksi ottamista koskevaan päätökseen. Opiskelija saa hakea oikaisua opintosuorituksen arvosteluun ja eräisiin muihin opintoja koskeviin päätöksiin, joista säädetään asetuksella.

Opiskelija voi hakea yliopistolta kirjallisesti oikaisua opiskelu-oikeuden menettämistä koskevaan päätökseen 14 päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan.

Oikaisumenettelystä 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa säädetään tarkemmin asetuksella.

35 §

Valituskiellot

Hallinto-oikeuden päätökseen, joka koskee 18 §:ssä tarkoitettua opiskelijaksi ottamista, 18 f §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden menettämistä tai 19 §:ssä tarkoitettua opiskelijan kurinpitoa, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2005.

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran lukuvuonna 2005—2006 opintonsa aloittaviin opiskelijoihin.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 18 päivänä helmikuuta 2005

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Opetusministeri *Tuula Haatainen*

Laki**yliopistolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä kesäkuuta 1997 annetun yliopistolain (645/1997) 15 §:n 1 momentti, 33 § ja 35 §:n 3 momentti,
 sellaisena kuin niistä on 35 §:n 3 momentti laissa 1271/2001, sekä
lisätään 15 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, sekä lakiin uusi 18 d—18 f § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

15 §

15 §

*Yliopiston yksiköiden hallinto**Yliopiston yksiköiden hallinto*

Tiedekunnan tai muun 14 §:n 1 momentissa tarkoitetun yksikön toimintaa johtaa dekaani tai muu johtaja. Lisäksi yksikössä on monijäseninen hallintoelin. Hallintoelimen kokoonpanon osalta on voimassa, mitä 12 §:n 1—3 momentissa on säädetty hallituksesta. *Professorin ja apulaisprofessorin virkojen täyttämistä varten voidaan kuitenkin määrätä lisjäseniä siten kuin johtosäännöllä tarkemmin määrätään.*

Tiedekunnan tai muun 14 §:n 1 momentissa tarkoitetun yksikön toimintaa johtaa dekaani tai muu johtaja. Lisäksi yksikössä on monijäseninen hallintoelin. Hallintoelimen kokoonpanon osalta on voimassa, mitä 12 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään hallituksesta.

Yksikön jäsenten kokonaismäärästä ja 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin ryhmiin kuuluvien henkilöiden lukumäärästä pääte-tään johtosäännössä. Johtosäännössä voi-daan myös päättää, että yksikön jäsenistä enintään kolmannes voidaan valita henki-löistä, jotka eivät ole yliopiston henkilöstöä eivätkä opiskelijoita. Professorin ja apu-laisprofessorin virkojen täyttämistä varten voidaan kuitenkin määrätä lisjäseniä siten kuin johtosäännöllä tarkemmin määrätään.

18 d §

Alempien ja ylempien korkeakoulututkinto-jen tavoitteelliset suorittamisajat

Alemman korkeakoulututkinnon tavoit-

Ehdotus

teellinen suorittamisaika on:

1) kuvataiteen kandidaatin tutkintoon johtavassa koulutuksessa kolme ja puoli lukuvuotta; ja

2) muuhun alempaan korkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa kolme lukuvuotta.

Ylemmän korkeakoulututkinnon tavoitteellinen suorittamisaika on:

1) eläinlääketieteen lisensiaatin tutkintoon johtavassa koulutuksessa kolme lukuvuotta;

2) lääketieteen lisensiaatin tutkintoon johtavassa koulutuksessa kolme lukuvuotta, kun koulutukseen kuuluu alempi korkeakoulututkinto, ja kuusi vuotta, kun koulutukseen ei kuulu alempaa korkeakoulututkintoa;

3) hammaslääketieteen lisensiaatin tutkintoon johtavassa koulutuksessa kaksi lukuvuotta, kun koulutukseen kuuluu alempi korkeakoulututkinto, ja viisi lukuvuotta, kun koulutukseen ei kuulu alempaa korkeakoulututkintoa;

4) musiikin maisterin ja psykologian maisterin tutkintoon johtavassa koulutuksessa kaksi ja puoli lukuvuotta; ja

5) muuhun tutkintoon johtavassa koulutuksessa kaksi lukuvuotta.

Yliopiston tulee järjestää opetus ja opintojen ohjaus siten, että tutkinnot on mahdollista suorittaa päätoimisesti opiskellen tässä säädettyssä ajassa.

18 e §

Opiskeluoikeus

Opiskelijalla on oikeus suorittaa alempan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopiston tutkintosäännössä ja opetussuunnitelmassa määräämällä tavalla.

Sekä alempaa että ylempää korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetulla opiskelijalla on oikeus suorittaa tutkinnot viimeistään kahta vuotta niiden yhteenlaskettua 18 d §:n mukaista tavoitteellista suorittamisaikaa pitemmässä ajassa. Pelkästään alempaa korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetulla opiskelijalla on oikeus suorittaa tutkinto viimeistään yhtä vuotta sen tavoit-

teellista suorittamisaikaa pitemmässä ajassa. Pelkästään ylempää korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetulla opiskelijalla on oikeus suorittaa tutkinto viimeistään kahta vuotta sen tavoitteellista suorittamisaikaa pitemmässä ajassa.

Tutkinnon suorittamisaikaan ei lasketa poissaoloa, joka johtuu vapaaehtoisen asepalveluksen tai asevelvollisuuden suorittamisesta taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan pitämisestä. Tutkinnon suorittamisaikaan ei lasketa muuta enintään neljän lukukauden pituista poissaoloa, jonka ajaksi opiskelija on ilmoittautunut poissaolevaksi 18 c §:n mukaisesti.

Opiskelijan katsotaan aloittavan tutkinnon suorittamisen siitä ajankohdasta, jolloin opiskelija vastaanottaa opiskelupaikan yliopistossa.

18 f §

Opiskeluoikeuden jatkaminen

Yliopisto myöntää hakemuksesta opiskelijalle, joka ei ole suorittanut opintojaan 18 e §:ssä säädettyssä ajassa lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseksi, jos opiskelija esittää tavoitteellisen ja toteuttamiskelpoisen suunnitelman opintojen saattamiseksi loppuun. Suunnitelmassa opiskelijan tulee yksilöidä suoritettavat opinnot ja aikataulu tutkinnon loppuun saattamiselle.

Opiskeluoikeutta jatketaan, jos opiskelijalla huomioon ottaen hänen voimassaolevien ja puuttuvien opintosuoritusten määrä ja laajuus sekä aikaisemmat päätökset lisäajan myöntämisestä, on mahdollisuus saattaa opintonsa loppuun kohtuullisessa ajassa. Yliopiston tulee lisäaikaa myöntäessään ottaa huomioon opiskelijan elämäntilanne.

Opiskelija, joka ei ole suorittanut opintojaan 18 e §:ssä säädettyssä ajassa tai momentin mukaisessa lisäajassa samoin kuin opiskelija, jolle ei ole myönnetty lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen, menettää opiskeluoikeutensa.

Jos opiskeluoikeuden menettänyt henkilö haluaa myöhemmin jatkaa opintojaan, hänen on haettava yliopistolta oikeutta päästä uudelleen opiskelijaksi.

33 §

Oikaisumenettely

Opiskelijaksi hakenut henkilö saa hakea yliopistolta kirjallisesti oikaisua opiskelijaksi ottamista koskevaan päätökseen. Opiskelija saa hakea oikaisua opintosuorituksen arvosteluun ja eräisiin muihin opintoja koskeviin päätöksiin, joista säädetään asetuksella.

Oikaisumenettelystä säädetään tarkemmin asetuksella.

35 §

Valituskiellot

Hallinto-oikeuden päätökseen, joka koskee 18 §:ssä tarkoitettua opiskelijaksi ottamista tai 19 §:ssä tarkoitettua opiskelijan kurinpitoa, ei saa hakea muutosta valittamalla.

33 §

Oikaisumenettely

Opiskelijaksi hakenut henkilö saa hakea yliopistolta kirjallisesti oikaisua opiskelijaksi ottamista koskevaan päätökseen. Opiskelija saa hakea oikaisua opintosuorituksen arvosteluun ja eräisiin muihin opintoja koskeviin päätöksiin, joista säädetään asetuksella.

Opiskelija voi hakea yliopistolta kirjallisesti oikaisua opiskeluoikeuden menettämistä koskevaan päätökseen 14 päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan.

Oikaisumenettelystä 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa säädetään tarkemmin asetuksella.

35 §

Valituskiellot

Hallinto-oikeuden päätökseen, joka koskee 18 §:ssä tarkoitettua opiskelijaksi ottamista, 18 f §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden menettämistä tai 19 §:ssä tarkoitettua opiskelijan kurinpitoa, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2005.

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran lukuvuonna 2005—2006 opintonsa aloittaviin opiskelijoihin.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.